

Marzena Cirocka

Wpływ mediacji rówieśniczych w szkole na dobrostan uczniów

„Rekin i słoń nie mogą się spotkać i nie stoczą ze sobą walki.
Ale już wszystko, co żyje w tej samej wodzie, czy chce, czy nie chce, tworzy jedność,
w której możliwa jest i wojna, i porozumienie.”
Ernst Bloch

Współczesne postrzeganie szkoły jako laboratorium życia społecznego, w którym uczniowie rozwijają swoje umiejętności społeczne i emocjonalne w praktyce, staje się fundamentalnym podejściem na drodze budowania właściwych postaw społecznych młodych ludzi. Środowisko szkolne było, jest i zapewne nadal będzie miejscem spotkań różnorodnych kultur, wartości czy też poglądów, a co za tym idzie, miejscem rodzących się konfliktów. W tym kontekście **wprowadzenie mediacji rówieśniczych** do szkół staje się nie tylko narzędziem rozwiązywania sporów pomiędzy uczniami, ale też skutecznym sposobem na rozwijanie w nich kluczowych umiejętności psychospołecznych i interpersonalnych, tak ważnych przecież w ich dorosłym życiu.

Narastające w środowisku szkolnym problemy w relacjach uczeń – uczeń wymagają nie tyle ingerencji dorosłych, często nierozumiejących specyfiki *Pokolenia Z* i tym bardziej *Generacji Alfa*, ile wyposażenie młodych ludzi w umiejętności konstruktywnego zarządzania własnymi konfliktami. Idea implementacji mediacji rówieśniczych jest działaniem pozytywnie wpływającym na dobrostan uczniów, jak i całego środowiska szkolnego w tym sensie, że promuje ona pozytywne relacje między uczniami i dba o przyjazny klimat w szkole. Głównym **założeniem mediacji rówieśniczych** jest „dobrowolne i poufne poszukiwanie rozwiązania konfliktu między uczniami, w obecności dwóch bezstronnych i neutralnych mediatorów – uczniów, przygotowanych do prowadzenia mediacji rówieśniczej. Konflikty te dotyczą spraw związanych z relacjami między uczniami”¹.

Jako pedagog szkolny, nauczyciel, a także wychowawca zespołu klasowego, głęboko przekonana o wieloaspektowych korzyściach wprowadzenia mediacji rówieśniczych do środowiska szkolnego, ukończyłam studia podyplomowe na kierunku „Mediacje sądowe i interwencja kryzysowa”. W roku szkolnym 2022/23, w porozumieniu z dyrekcją Szkoły Podstawowej w Kiełpinie, w której pracuję, utworzyłam Szkolne Koło Mediacji Rówieśniczych.

Implementacja

Pierwszym krokiem przy wprowadzaniu mediacji do szkoły jest zadbanie o odpowiedni **zapis w Statucie szkoły**, a także **Szkolnym Programie Wychowawczo-Profilaktycznym**. **Podczas spotkania z Radą Rodziców** przedstawiłam najważniejsze informacje na temat głównych założeń powstającego koła mediatorów rówieśniczych oraz korzyści, jakie niosą dla ich dzieci. Na tym etapie ogromne znaczenie **mają działania promujące oraz informacyjne** nie tylko wśród samych uczniów, ale też w środowisku nauczycielskim. Ważnym jest w tej początkowej fazie zaszczepienie pozytywnego podejścia do wprowadzanej idei i przekonanie zarówno uczniów, jak i nauczycieli, że przekazanie odpowiedzialności za własne konflikty w ręce dzieci jest jedyną drogą do wykształcenia w nich życiowych umiejętności. Na **spotkaniach informacyjnych dla zainteresowanych uczniów** chcących zostać mediatorami, w sposób jak najbardziej dla nich zrozumiały, omawiałam korzyści płynące z działalności koła mediatorów w szkole. Jest to też ten moment, w którym powinna znaleźć się przestrzeń na dyskusję, zadawanie pytań i zapewnienie przyszłych mediatorów o nieustannym wsparciu ich opiekuna, ponieważ obawy, strach oraz lęk przed podjęciem tak odpowiedzialnej roli (niekiedy w odczuciu samych uczniów – najważniejszej w ich życiu) są z reguły czynnikami, które mogą blokować ich przed podjęciem decyzji o wstąpieniu w szeregi mediatorów.

W naszej szkole mediatorami mogą zostać uczniowie klas 4-8. Niektórzy zgłaszali się sami, innych wytypowały klasy podczas spotkań informacyjnych, a jeszcze innych zachęcałam sama, widząc ich ogromny potencjał i już posiadane przez nich kompetencje interpersonalne. Jest jednak jeden warunek, który muszą spełniać: przyszli mediatorzy powinni cieszyć się zaufaniem wśród swoich rówieśników. To przecież do nich będą zgłaszać się koledzy i koleżanki z prośbą o pomoc w rozwiązaniu przeżywanych konfliktów.

Kandydaci na mediatorów przechodzą **20-godzinne szkolenie** przygotowane przez opiekuna koła. My spotykaliśmy się po lekcjach w każdą środę, przez 7 tygodni. Jako że mediacje rówieśnicze są obecnie

1. Duda A.K. (2019). Masz prawo do mediacji w szkole. Materiały dla uczniów – kandydatów na mediatorów rówieśniczych, Kraków

promowane przez wiele środowisk, w tym Ministerstwo Sprawiedliwości, Rzecznika Praw Dziecka, Uniwersytet Krakowski czy Adwokaturę Polską, w zasobach internetowych znajduje się wiele cennych i wartościowych materiałów szkoleniowych, które można wykorzystać podczas spotkań z uczniami. Kandydaci w tym czasie doskonalili umiejętności komunikacyjne, dowiadywali się, jak przebiega sam proces mediacji, poszerzali wiedzę z zakresu konstruktywnych metod rozwiązywania konfliktów, opracowywali własny monolog mediatora i brali udział w symulacjach mediacji. Ważnym elementem takich spotkań jest zadbanie o to, aby uczniowie doświadczali, pracowali i próbowali swoich sił w atmosferze akceptacji i bez obaw przed popełnieniem błędu, który jest przecież nieodzownym elementem procesu uczenia się. Kluczowe zaś ze strony opiekuna jest zapewnienie trzech czynników „relacyjnych” – czasu, wsparcia oraz uwagi. **Szkolenie kończy się egzaminem** teoretycznym oraz praktycznym. Kandydaci piszą test sprawdzający wiedzę nabytą w trakcie szkolenia. W części praktycznej biorą udział w symulacji mediacji, gdzie prezentują przygotowany przez siebie monolog mediatora i prowadzą mediację wraz z wypełnianiem stosownych dokumentów. To doświadczenie okazało się być dla wielu kandydatów niebywale cenne. Dla większości był to najważniejszy egzamin, z jakim przyszło im się zmierzyć. Z opinii młodych adeptów sztuki mediacyjnej wynika, że poczuli sprawczość, motywację i sens podejmowanych przez nich działań, stając się częścią czegoś naprawdę ważnego.

Działania Koła Mediacji

Pierwszy rok istnienia koła mediatorów skupiał się przede wszystkim na działaniach promujących mediacje. Podczas Międzynarodowego Dnia Mediacji powołany zespół mediatorów otrzymał **nominację** w trakcie uroczystego apelu. W 2023 roku akty powołania wręczyła dyrektor szkoły, w tym z kolei burmistrz naszej gminy. Mediatorzy od razu przystąpili do promocji nowej idei, przedstawiając całej społeczności szkolnej przygotowaną przez siebie prezentację. Wspólnie opracowaliśmy harmonogram codziennych dyżurów na długich przerwach na korytarzach szkolnych. Spotkania z opiekunem odbywają się 2 razy w tygodniu, a także kiedy jest taka potrzeba. Wspólnie zaadaptowaliśmy szkolne pomieszczenie na pokój mediacyjny. Ustawiliśmy meble, zadbaliliśmy o gazetkę na temat mediacji, a na drzwiach umieściliśmy regulamin Koła Mediacji. Uczniowie postarali się również o elementy dekoracyjne, aby czuć się tu dobrze. W szafie znalazły się ulubione kubki naszych mediatorów, a nawet grafik, kto i kiedy upiecze ciasto na spotkania. Obserwując żywe zaangażowanie uczniów w podejmowane

działania, utwierdziłam się, że w ich postrzeganiu rzeczywistości szkolnej dokonała się diametralna zmiana. Przytaczając słowa jednej z mediatorów, że „teraz inaczej przychodzi się do szkoły, bo pełni się w niej ważną rolę”, a więc jest jej częścią, jest dowodem na to, że obecność mediacji rówieśniczych w szkole ma wpływ na dobrostan uczniów.

W kolejnych działaniach ogłosiliśmy *konkurs* na „Logo Szkolnego Koła Mediatorów Rówieśniczych”, „Wiersz o Mediacji” oraz „Plakat Promujący Mediacje”. Zaprojektowaliśmy *koszulki dla mediatorów*, które udało nam się w krótkim czasie pozyskać. Zespół samodzielnie zaprojektował oraz wydrukował *ulotki dla uczniów* z najważniejszymi informacjami o mediacji w naszej szkole, rozdając je następnie podczas swoich dyżurów. Na stronie szkoły powstała *zakładka Mediacji Rówieśniczych*, na której znajdują się informacje oraz zdjęcia z naszych działań. Jednym z ważniejszych zadań, którego podjął się pierwszy zespół mediatorów było *stworzenie filmu* promującego mediacje w naszej szkole. Okazał się on hitem o bardzo dalekim zasięgu. Umieściliśmy go na stronie szkoły, platformie YouTube oraz szkolnym Facebooku. Dzięki tej inicjatywie działalność koła mediatorów zaczęła przynosić pierwsze owoce w postaci zgłoszeń na mediacje.

Przebieg Mediacji

Do mediacji mogą zgłaszać się nie tylko uczniowie trwający w konflikcie. Kierować na nie mogą też nauczyciele i wychowawcy, którzy zauważyli narastający spór pomiędzy uczniami, inni rówieśnicy, a także rodzice. Jednak warunkiem bezwzględnie priorytetowym jest dobrowolność uczestniczenia w mediacji obu stron. To oni sami wybierają mediatorów, którzy ostatecznie poprowadzą mediacje. Z racji ogromnej odpowiedzialności spoczywającej na mediatorach rówieśniczych, zawsze powinni oni prowadzić mediacje w parach. Udźwignięcie emocji kotłujących się nie raz po stronie skonfliktowanych osób jest zbyt obciążające dla psychiki młodego człowieka. Współpraca mediatorów pozwala na rozłożenie tego ciężaru i daje poczucie realnego wsparcia. Przebieg mediacji jest ściśle określony. Strony zajmują miejsca, mediator rozpoczyna spotkanie monologiem, wyjaśnia jak będzie przebiegać spotkanie, omawia zasady, pyta czy obie strony chcą dobrowolnie przystąpić do mediacji.

Do głównych cech mediacji należą: *neutralność, dobrowolność, poufność i bezstronność mediatorów*. O tym wszystkim zapewniają oni strony we wstępnej fazie mediacji. Ich rolą jest dbanie o atmosferę podczas rozmowy. Nakierowują, ale nie podsuwają rozwiązań. Jest to przestrzeń dla skłóconych stron, które właśnie tu i teraz mają szansę wypowiedzieć drugiej stronie, jak się czują, postawić granicę, często przeprosić i rozpo-

znąć nowy etap w relacji. Tak też się dzieje podczas naszych mediacji. Nie tylko ja, ale też sami mediatorzy są pod ogromnym wrażeniem, jak świetnie ich rówieśnicy potrafią nazywać swoje emocje, komunikować potrzeby i szukać rozwiązania na zażegnanie męczących ich konfliktów. Okazuje się, że jedyne, co jest im potrzebne to odpowiednia przestrzeń i warunki, aby móc to wyrazić. Na 17 przeprowadzonych w naszej szkole mediacji, 16 zakończyło się podpisaniem ugody, gdzie obie strony wypracowały satysfakcjonujące dla nich rozwiązanie sporu. Co ciekawe, wiele z tych osób nawiązało ze sobą bliższe niż kiedykolwiek relacje.

Nowe Inicjatywy

Drugi zespół mediatorów wkroczył do pracy na przygotowanym już gruncie. Społeczność szkolna wiedziała czym są mediacje i korzystała z nich coraz częściej. Zgłaszali się skłócenie uczniowie oraz wychowankowie skierowani przez wychowawców. Był to moment, w którym poczuliśmy, że odnieśliśmy mały sukces. Mediatorzy zajęli się przeprowadzaniem różnych akcji w szkole. Opracowali *kartę przebiegu mediacji* i *wzór ugody*, na którym widnieje logo naszego koła, a także szkoły. Stworzyliśmy *broszurę mediacji rówieśniczych* oraz *zakładki do książek* dla osób korzystających z mediacji na pamiątkę zawarcia porozumienia. Dbaliśmy o integrację zespołu, organizując między innymi *wieczorki filmowe* czy *wigilię mediatorów*. Nasze działania zostały dostrzeżone przez inne szkoły. W ramach *Wymiany Dobrych Praktyk* gościliśmy 18-osobową grupę uczniów z innej szkoły naszej gminy (potencjalnych przyszłych kandydatów) wraz z dyrektorem, pedagogiem i nauczycielem. Zespół mediatorów wręcz profesjonalnie przygotował całe spotkanie, wraz z prezentacją o mediacji rówieśniczej i częścią praktyczną, w której przeprowadził symulację mediacji. Był też czas i przestrzeń na otwartą dyskusję. Ostatnią z inicjatyw zrealizowaną przez mediatorów była organizacja *Dnia Życzliwych Wiadomości*, jako działania budującego pozytywną atmosferę wśród całej społeczności szkolnej. Obecnie trwa *akcja rekrutacyjna* na przyszły rok szkolny 2024/25. Tym razem, jako kolejny element innowacyjny, nasi mediatorzy będą pomagać w szkoleniu przyszłych mediatorów. Nowe pomysły na działania tak naprawdę tworzą się nieprzerwanie.

Wielowymiarowe Korzyści

Wprowadzenie mediacji rówieśniczych do szkoły jest nie tylko skutecznym narzędziem w pokojowym rozwiązywaniu konfliktów, ale też doskonałą sposobnością na rozwijanie w uczniach kluczowych kompetencji 4K, takich jak komunikacja, współpraca, kreatywność i krytyczne myślenie. Działania w obszarze

mediacji zachęcają do myślenia „poza schematami” i wyzwalają w młodych osobach odwagę do podejmowania innowacyjnych decyzji, niezbędnych w tak szybko zmieniającym się środowisku społecznym. Kształtowanie umiejętności komunikacyjnych pozytywnie wpływa na relacje z rówieśnikami, nauczycielami i społecznością szkolną jako całością. Mediacje angażują uczniów w analizę konfliktu, zapraszając ich do poszukiwania przyczyn i potencjalnych rozwiązań, co kształtuje w nich umiejętność krytycznego myślenia i podejmowania świadomych decyzji.

Nie sposób wymienić wszystkich korzyści, które wniosło ze sobą wprowadzenie mediacji rówieśniczych w mury naszej szkoły. Dla mnie, jako nauczyciela, wychowawcy i pedagoga, najważniejszy jest jednak fakt, że zaangażowanie młodzieży w podejmowane działania przyczyniło się do ich lepszego samopoczucia i zauważalnej zmiany postrzegania szkoły, jako miejsca bezpieczniejszego, przyjaźniejszego, otwartego i dostrzegającego ucznia jako jednostkę.

Link do zakładki *Mediacji Rówieśniczych* w naszej szkole:
<https://zskielpino.edupage.org/a/mediacje-rowiesnicze>

Netografia – przydatne źródła informacji:

- <https://www.gov.pl/attachment/a4b67f6c-a741-4d95-9445-24f8e-b283ec9>
- https://brpd.gov.pl/sites/default/files/standardy_mediacji_rowiesniczej_i_szkolnej_w_szkolach_0.pdf
- https://stowarzyszenie-przystanek.com.pl/wp-content/uploads/2020/04/poradnik-mediacje_rowiesnicze.pdf
- https://www.facebook.com/mediacja.gov/?locale=pl_PL
- <https://dogma.org.pl/wp-content/uploads/Poradnik-Mediacje-r%C3%B3wie%C5%9Bnicze-%C5%BBory.pdf>

Marzena Cirocka

Nauczyciel języka angielskiego w szkole podstawowej z 13-letnim stażem pracy, pedagog szkolny, mediator. Głównym motorem jej pracy w szkole jest poszukiwanie i wdrażanie nowatorskich działań mających na celu poprawę samopoczucia uczniów w szkole oraz rozwijanie w nich kompetencji społecznych. Ukończone studia: Filologia angielska (studia licencjackie PWSH), Pedagogika szkolna (dwuletnie studia magisterskie UG), Mediacje sądowe i interwencja kryzysowa (studia podyplomowe UG), Zarządzanie w oświacie (studia podyplomowe).

Dorota Kulesza-Tałań, Jak wspierać dobrostan uczennic i uczniów w szkole?

Ze Wstępu

(...) Publikacja jest podzielona na trzy części. W pierwszej, zatytułowanej *Dobrostan*, odnoszę się do samego pojęcia, pokazując je na tle kilku koncepcji naukowych i badań. Przywołuję również te, które wprost odnoszą się do szkolnego dobrostanu. Zainteresowane osoby znajdą tu być może zachętę do dalszej eksploracji pojęcia. W części *Wspólnota* skupiam się na tym, co nauczycielki i nauczyciele robią lub mogą zrobić, by czas spotkań z uczennicami i uczniami (przede wszystkim podczas lekcji) był dla wszystkich czasem efektywnego uczenia się – satysfakcjonującym i osobę uczącą, i uczących się. Podkreślam też, w jaki sposób budowanie relacji i pozytywnej atmosfery wpływa na bezpieczeństwo dzieci i młodzieży. *Przyszłość* odnosi się do możliwości oddziaływania nauczycieli i nauczycielek na kształtowanie aktywnej, twórczej i prospołecznej postawy uczniów i uczennic. Przekonuje, że uczący mogą wzmacniać młodych ludzi i wyposażać ich w kompetencje pozwalające im budować mądrą przyszłość – nie tylko zawodową, ale również osobistą. Dzięki temu uczniowie i uczennice będą umieli właściwie oceniać i rozwijać osobiste pasje i talenty, a także zasoby wzmacniające samoregulację, rozumienie własnych emocji i tworzenie satysfakcjonujących relacji ułatwiających społeczne funkcjonowanie.

Proponuję też **ćwiczenia**, które w moim przekonaniu mogą być wykorzystywane przez każdą osobę uczącą, niezależnie od nauczanego przedmiotu. Są to ćwiczenia z treningów twórczego myślenia/kreatywności, ponieważ to one służą wzmacnianiu postawy twórczej otwierającej drogę do budowania osobistego dobrostanu.

Chciałabym, aby ten tekst był użyteczny – by nie stał się zbiorem mądrości, które bardziej zirytuja niż zainspirują. Adresowany jest przede wszystkim do nauczycielek i nauczycieli nastoletków ze szkół podstawowych – młodych ludzi, którzy najprawdopodobniej po raz pierwszy uczestniczyli w zbiorowym, trudnym doświadczeniu. Jeśli są, jak chcą ich nazywać socjologowie, wrażliwcami z pokolenia Z, to zapewne to doświadczenie będzie długo w nich rezonowało i stanie się kamieniem milowym w życiu. (...)

DO POBRANIA:
<https://tiny.pl/rkxtj>